

Portugese perspectieven

René Smits

vrijdag 07 december 2012, 14:31

update: vrijdag 07 december 2012, 14:43

René Smits

Doordat alle aandacht uitgaat naar het Griekse programma, wordt de situatie in Portugal minder vaak besproken. Toch zijn er uit de Griekse situatie, ofschoon bijna volledig verschillend van de Portugese, lessen te trekken voor de benadering van de schuldencrisis in de eurozone.

[lees de column in het Engels](#)

Overmatig bezuinigen werkt niet

Hoewel Portugal een verlenging met een jaar is gegund om het structurele begrotingstekort terug te brengen naar de EU-norm van 3% van het BBP, lijken de macro-economische uitgangspunten voor de strenge begroting voor 2013 niet realistisch. Het risico bestaat dat Portugal in een 'austerity trap' terecht komt, een 'bezuinigingsval', waarbij belastingontvangsten omlaag gaan omdat burgers ver voorbij hun draagvermogen worden 'uitgeperst' en de consumptie daalt, wat leidt tot een verdere vermindering van het BBP, en dus een toename van de schuld/BBP-ratio. Deze zal, naar nu wordt verwacht, in 2013 een piek bereiken van bijna 124% van het BBP. Een 'debt trap' is wat Griekenland ervaart, dat bijna een kwart van zijn BBP verloor sinds 2008. Portugal ondervond slechts een krimp van 1,6% in 2011 en een verdere daling met 3,2% dit jaar. Maar de weerzin van de kiezers om structurele hervormingen te accepteren neemt toe, na steile salarisverlagingen en belastingverhogingen.

Toelagen afgenomen

De Portugezen zagen jaarlijkse toelagen afgenomen, al lage salarissen teruggesnoeid en belastingen verhoogd tot een 'normaal' BTW-tarief van maar liefst 23% en een belastingtarief van 54,5% voor koppels die meer dan € 80.000 per jaar verdienen (ongerekend afdrachten voor de sociale zekerheid, die hier nog bovenop komen). Overigens ligt het gemiddelde Portugese maandsalaris niet hoger dan € 900; het minimumloon ligt op € 485 per maand. De BTW-opbrengsten zijn afgenomen met 5,2%, terwijl de tariefsverhoging zou hebben moeten leiden tot stijgende belastinginkomsten. De neerwaarts herziene prognoses voor het BBP (-1% voor 2013, +1% voor 2014) kunnen wel eens te optimistisch blijken. Portugal's Raad voor de Overheidsfinanciën dringt er bij de regering op aan, de kwaliteit van de macro-economische voorspellingen te verbeteren, en deze toe te vertrouwen aan een onafhankelijke instelling (in lijn met de eisen van het zogenaamde [six-pack van de EU-wetgeving inzake economische governance](#)). De Raad voert ook aan dat bij het in evenwicht brengen van de begroting de nadruk niet moet liggen op de inkomstenkant, maar aan de uitgavenzijde. De Raad vraagt om deze accentwijziging en pleit voor het opnemen van begrotingsindicatoren voor de regionale en lokale overheden in de begrotingskaderwet. Dit is wijs advies als men bedenkt welke impact de doorschietende begroting op Madeira heeft gehad op de algehele Portugese begrotingssituatie. De werkloosheid ligt op 16,3% van de beroepsbevolking en is stijgende.

Sociale gevolgen en reactie onder de bevolking

Achter deze harde cijfers ligt een nog hardere realiteit. De bezuinigingen op de begroting en de sociale zekerheid treffen wat het meest recente [Uitvoeringsbesluit van de Raad van 9 oktober 2012](#) zelf "de meest kwetsbare delen van de Portugese samenleving" noemt. De mensen die het meest worden getroffen kunnen niet terugvechten: de gepensioneerden, mensen met een minimuminkomen, werklozen en bijstandsontvangers. Dit is elders in Europa natuurlijk net zo. 'Terugvechten' gebeurt in Portugese stijl, met slechts twee algemene stakingen tot nu toe en met humor en reflectie in plaats van woede en kabaal. Zie de oproepen voor solidariteit gericht aan [Finland](#) en, onlangs, aan [Duitsland](#). Intussen trekken Portugese jongeren naar Londen of Duitsland, of naar Angola of Brazilië, om daar werk te vinden. Anderen blijven in het ouderlijk huis wonen totdat ze ver in de 30 zijn, waarmee ze het uitvliegen uitstellen totdat dit is eindelijk financieel haalbaar is.

Strategische belangen ondermijnen

De privatiseringen die de EU en het IMF eisten, leiden tot strategische investeringen die dan wel de staatskas vullen, maar tegelijkertijd strategische Portugese en EU-belangen kunnen ondermijnen. Nadat de [haven van Piraeus](#) al 50% [in Chinese handen](#) is gekomen, en het [Portugese elektriciteit- en gasdistributienet](#) bij privatisering door Chinese investeerders werd verkregen, moeten Europeanen zich afvragen of we echt willen dat Portugese banken en media in handen komen van investeerders uit derde landen waar de kijk op democratie en transparant bankieren wellicht niet overeenkomt met de EU-benadering. Dit is geen vreemdelingenhaat: een omkering van rollen met voormalige koloniën van Portugal kan gerechtvaardigd zijn, maar we weten dat het niet steeds om democratieën gaat en dat een plutocratie gebaseerd op oliegeld misschien niet de belangen van de bevolking ter harte neemt. Overheidsinvesteringen in onderwijs en beroepsopleiding zijn nodig, zoals de EU zelf toegeeft. Wanneer kunnen de Portugezen met eigen ogen de investeringen aanschouwen die

de Europese Raad in juni beloofde? De € 120 miljard van het [Compact voor groei en werkgelegenheid](#) is opvallend [afwezig aan de grond](#).

Conclusie

Het zijn moeilijke tijden voor Portugal, net zoals voor Griekenland, Ierland en andere lidstaten. De noodzaak bestaat begrotingen weer in evenwicht te brengen. En de realiteit van de huidige markten, en van de huidige structuur van de EU, waarin de noordelijke naties huiverig zijn om steeds meer te lenen, beperken de mogelijkheden. Maar toch: verstandige hervormingen gaan niet ten koste van toekomstige groei die de overheid weer geld opbrengt. En zij brengen strategische belangen niet in gevaar, vooral ook het belang van de bevolking wiens de instemming is nodig voor de hervormingen. In het besef dat ik de antwoorden niet in pacht heb, kan ik me voorstellen dat het tijd wordt sommige onderdelen van het huidige beleid te heroverwegen. Een langere periode van aanpassing en gunstiger leningsvoorwaarden moeten worden overwogen. Een recente studie van de [Bruegel](#) denktank brengt structurele zwakten van de EU-lidstaten in kaart, identificeert de onderlinge verbanden tussen deze zwakke punten en roept op tot een holistische visie op de overheidsinvesteringen, die [slimme keuzes voor groei](#) maakt. Ook moet Europa snel vooruitgang boeken bij de uitvoering van hoopgevende investeringen die in hoogdravende verklaringen bijna 6 maanden geleden zijn beloofd.

Bron: <http://fd.nl/beurs/columns/rene-smits/199867-1212/portugese-perspectieven>